

NEVENKA RADIĆ rođj. CEROVAC
iz Seferovaca, sada u Banja Luci
Rađe Ličine 46

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK

Iznosi svoje sjećanje na rad grupe SKOJ=a u selu Seferovci=ma u toku Narodnooslobodilačkog rata.

Rodjena sam 1926 godine u selu Seferovci opština Bos. Gradiška, koje se nalazi na lijevoj strani ceste Bos. Gradiška=Banja Luka na prostoru između Šibića Hana i Romanovaca. Centar sela je oko 3 km. od ceste. Već prvih dana ustanka¹⁹⁴¹ moje selo je u cjelini bilo za NOP=et i ostalo^{za} čitavo vrijeme rata. I ako sam 1941.godine bila još mlada pa su mnoge stvari od mene sakrivali, znam da je moj otac Mile davao pomoć ustanicima preko Milana Kelečevića stolara i naprednog omladinca iz našeg sela. Milan je često dolazio našoj kući i svaki put bi otac sa njime dugo razgovarao. Isto tako dolazio je i Rajko Šolaja (Obadvojica otišla u NOV početkom ustanka 1941.g.)

Sjećam se da sam partizane prvi puta vidjela u našoj kući kada su došli sa Kozare koncem 1941.godine. U živom sjećanju ostalo mi je da su bili raznoliko obučeni i da je jedan bio bez zimskog kaputa. Otac je tome partizanu dao svoj potpuno novi zimski kaput, a sebi je ostavio stari. (otac je otjeran 2 ili 3 januara 1942.g. u ustaški zatvor u Bos. Gradišku, a potom u Staru Gradišku i ubijen) Vidila sam da su partizani tada bili neki sa petokrakama, neki su na šubarama imali trogajnicu, a neki su opet preko trobojnica imali petokraku.

Ja neznam kada je u Seferovcima formirana grupa SKOJ=a, jer je navodno postojala još 1941.g.ali su svi njeni članovi otišli u partizane. Ja o tome ništa pouzdano neznam, nego znam o grupi koja je formirana 1943.godine. Ja sam pozvana jedne večeri na sastanak, bilo je to u prvoj polovini 1943.godine, možda april ili maj, nisam sigurna. Sastanak je održan u kući Stojana Ninkovića (zaseok Ažaba) a sazvali su ga Nebojša Grebenar, Stevan i Velimir Kelečević i kada je oformita organizacija SKOJ=a u mome selu.

Na sastanku su bili još: Stojan Brkić, moj brat Ljubomir Cerovac, Jovo Aleksić, Gospova Vidović i Stojan Ninković. Sazivači ovog sastanka su nas upoznali o zadatcima koji sve stoje pred mladim komunistima, a naročito su naglašavali da se ništa ne

zapisuje, nego da se panti i da nikome ništa o tome ne pričamo. Pismena zabilješka bila bi vrlo opasna u slučaju da neko padne u ruke neprijatelja, a naročito su naglašavali ako bi neko pao u ruke neprijatelja da treba da se hrabro drži i da nesmije nikoga odati.

Ova naša SKOJ-evska grupa se kasnije proširivala i bila tokom rata vrlo jaka. Kasnije smo formirali organizaciju USAOJ-a u kojoj je bila okupljena sva omladina našega sela. Negdje početkom jeseni, nekoliko mjeseci nakon formiranja naše organizacije grupe SKOJ-a primljeni su u SKOJ: Mara Škrbić, Rajko Škrbić, Zdravka Cerovac, Draginja Brkić, a uskoro iza toga primljeni su: Kelečević Mileva, Vulin Mirjana, Popović Vida, Balaban Lepa, Cerovac Jovanka, Bursać Bosa, Tadić Zora, Stević Mara, Tadić Savka-Kušljica, Aleksić Milan, dok se drugih imena nemogu da sjetim.

Naša Skojevska grupa primala je zadatke od višeg rukovodstva iz Podgradaca. Zadatke su usmeno prenosili članovi koji su dolazili na sastanak, nije bilo nikakvih pisanih direktiva. Na sastanke su dolazili: Mira Šinik, Desa Topić, Milorad Kos, Slavko Ličanin, Panto Kragulj, Gojko Dardić, Momčilo Šušnjar, Mićo Radonjić. Često su dolazili i Nebojša Grebenar i Stevan Kelečević.

Našem sastanku je jednom prisustvovao i Rato Dugonjić koji je došao sa Slavkom Ličaninom. Naznam kada je to bilo, ali mislim da je bilo 1943. godine. Sastanak je održan u kući Mike Škrbića= oca Mare Škrbić. Sjećam se da je Mara tada sredjivala kuću, a nas nekoliko joj je pomagalo, jer smo bili obavješteni da će doći jedan viši omladinski rukovodilac. Mislim da je Rato tada bio član Okružnog rukovodstva i da ga je uskoro zamjenio Prokopić Brane. Taj sastanak mi je ostao u živom sjećanju i Ratino tiho izlaganje i realno gledanje na uslove u kojima smo mi radili. Naime, Slavko Ličanin koji je bio vrlo brz i nagal rekao je da neko od nas mora otići u Topolu i polijepiti letke. Na ovo se sekretar naše organizacije pobunio, rekao da je to nemoguće, jer bi se to moralo obaviti u po bijela dana, pošto je Nova Topola njemačko uprište opasana ži com i dobro čuvana i ne može se to obaviti noću. A poslati nekoga po danu sa takvim zadatkom značilo bi sigurnu smrt onoga koga pošaljemo, a možda i njegove porodice ili čak više omladine iz našeg sela. Na to je Rato rekao da treba izvršavati zadatke kako Slavko kaže, ali treba voditi računa i o omladini, jer je važnu sačuvati glavu gdje se god može.

Rad naše grupe bio je vrlo raznolik, jer smo se nalazili na neoslobodjenoj teritoriji sve do konca rata u blizini njemačkog utvrđenja u Novoj Topoli, a i četnika na desnoj obali Vrbasa, pa je naš rad bio izuzetno težak i složen. I pored toga ni jedna naša akcija nije propala, nego je svaka sa više ili manje uspjeha izvršena. Pored omladinskog rukovodstva iz Podgradaca primali smo zadatke i od Seoskog NOO u svom selu. Bjeđam se da smo sakupljali pomoć za NOV u svemu, svi prehranbeni artikli pa čak sir, kajmak i jaja, jer se to odmah u toku noći prebacivalo na Kozaru. Prevoz i prebacivanje preko ceste u blizini njemačkih uporišta organizovali su odbornici Seoskog NOO-a.

Jedan od najvažnijih zadataka naše grupe SKOJ-a bilo je izviđanje o kretanju neprijatelja, prebacivanje = sprovedenje partizanskih patrola pored neprijateljskog uporišta. Obavještajna služba bila je vrlo organizovana pa su drugovi svakodnevno znali snagu i kretanje neprijatelja. Moram napomenuti da se sve to besprekorno radilo i da za čitavo vrijeme nije bilo nikakvih provala i da niko nije uhvaćen ako su kuriri, patrola i veće grupe partizana skoro svake noći prelazili=prebacivali se iz Kozare u Lijeve i dalje u Centralnu Bosnu i obratno. Sjećam se da je jedna cijela četa partizana prebacila se iz Kozare i mi smo je sproveli za Centralnu Bosnu.

Pored kurira, patrola, grupa partizana i pojedinih partizanskih i omladinskih rukovodilaca sa Kozare koji su krstarili Lijeve skrivani i čuvani, u Lijeve su dolazili ranjeni i bolesni partizani na oporavak. Mi smo neke od tih raspoređivali po kućama i narod ih je svesrdno prihvatao i onako ranjene i bolesne njegovao. Svi su bili obezbeđeni = sklonjeni u skloništima "bunkerima" kako smo ih mi zvali. Sva omladina, bolje reći čitavo selo uključujući i djecu čuvali su stražu da ih nebi neprijatelj iznenadio. Kod naše kuće bio je bunker u štali, kod Aleksića pod jednom starom šupom uz samu šumu i skoro svaka kuća imala je neko manje ili veće sklonište. Medjutim, najviše i najsigurniji bunker su bili u šumi na kraju sela prema Kukuljama i Vrbasu gdje su se preko dana zadržavale patrola ili kuriri i u slučaju da u selo dođe neprijatelj oni su odlazili u bunkere, da bi noću nastavili put, odnose zadatke zbog kojih su došli.

Na sastancima naše grupe SKOJ-a pored tekućih zadataka čitani su i izvještaji o kretanju naših jedinica o borbama, o brojanom rastu naših jedinica na bližem, a i na širem području. Te

Izveštaje primali smo redovno i uvijek smo bili u toku zbivanja. Ja sam bila zadužena za rasturanje te štampe, ali se više ne sjećam kako su se zvali ti izveštaji: da li Bilten ili Kozarski vijesnik, a bila je direktiva ukoliko bi nekoga uhvatio neprijatelj sa tim izveštajem neka kaže da je dobio od nekoga koje već u partizanima, već i neprijatelju poznatog.

Iz naše skojevske grupe otišli su u partizane: Zdravka Cerovac, Draginja Brkić i Milan Aleksić. Osnovno u našem radu bila je disciplina, stroga konspiracija i kolektivni rad, svi smo radili i međusobno se ispomagali u svim zadacima.

Sjećam se da je omladina iz našega sela, kao i dosta omladine iz drugih sela išla i na proslave na Kozaru. Ja sam sa jednom grupom išla u Grbavce na neku proslavu zbor, ali se na žalost ne sjećam kada je to bilo, a ni govornika se ne sjećam. Sjećam se da je zbor bio vrlo posjećen, da su govornika sa pažnjom svi slušali i da je vrlo lijepo govorio. Išli smo također i na jedan omladinski seminar u Podgradce koji je trajao 5 do 7 dana, ne sjećam se tačno. Kur je vodila Mira Sinik, a predavača je bilo više. Ovaj seminar=kurs bio je namijenjen omladinskim rukovodiocima za što lakši i bolji politički rad među omladinom.

Pored omladine koju sam na kursu upoznala i moje radosti što sam bar nekoliko dana na oslobođenoj teritoriji, još jedan detalj sa moga boravka u Podgradcima ostao mi je u sjećanju duboko urazan. U pauzi seminara nas nekoliko omladinki iz Lijevoča polja pozvao je naš poznati kurir koji je neprekidno bio na liniji Kozara = Lijevoče Mićo Šuljak da nešto vidimo. Uveo nas je u jednu malu kućicu sa oskudnim namještajem moglo bi se reći na brzinu grubo slupanog poslije Kozarske ofanzive, sa malim bosanskim šporetom u ~~kojem~~ uglu, dok je u drugom uglu bio ustaša dobro vezan kojega su čuvala dvojica partizana. Kada ga je Mićo upitao kako se osjeća i da bude iskren pa da nam kaže koliko je djece ^{naše} zaklao, ustaša ga je pogledao svojim krvničkim pogledom i rekao da mu ništa ne možemo, jer što god učinimo sa njim da neće ^{mo} osvetiti žrtve. Pogledao nas je sviju svojim strašnim pogledom i sa ironijom u glasu rekao da je zaklao "samo" 362. (tristošezdesetdvoje) srpske djece. I sada se zgrozim kada se sjetim tog njegovog pogleda i ironičnog govora.

Sekretar naše grupe (mislim da se to onda zvanično zvalo Čelija) bio je Stojan Brkić, Rajko Škrbić, Gospa Vidović, a čini mi se pred sam završetak rata Mara Škrbić. Moram još da dodam da su sastanci bili vrlo česti, nekada dva pa i tri nedeljno, što je usl

vljavala situacija i zadatci u tako složenim ratnim uslovima. Pore toga, to je nametao i položaj našega sela Seferovaca preko kojega je bila najkraća veza Kozare sa Centralnom Bosnom, a i sama mogućnost za prebacivanje preko glavne ceste Bos. Gradiška-Banja Luka. Glavni prelaz koji je najčešće korišten bio je između Šibića Hana i Romanovaca, (najčešće u blizini kuće Stojana Vulina) jer su tu kuće bile vrlo rijetke sa samo nekoliko švapskih kuća, dok je njemačko uporište bilo u Srednjoj Topoli glavno i dalje u Bosanskom Aleksandrovcu, a ovim čistim terenom prolazile su neprijateljske patrola povremeno.

Kada su partizani napali na Novu Topolu septembra mjeseca 1944. godine išla je sva omladina iz našega sela da se nadje u pomoći partizanima. Pred naletom jakih snaga NOV-e, njemačka vojska je pokrenula sve domaće švabe koji su tu bili naseljeni da se sa porodicama povuku. Svi su otišli sa najnužnijim stvarima koliko su mogli staviti na konjsku zapregu, a njihove pune kuće su ostale. Omladina je pored izvlačenja ranjenika kojih je tu na tom brisanom prostoru bilo dosta, kupila sve korisne stvari po švapskim kućama i nosila u komandu što je odmah otpremeno na Kozaru.

Sada kada se sjetim i prenesem u rad mladih komunista mog našega sela Seferovaca mnoge stvari postaju gledano sa sadašnjeg stanovišta naprosto nemoguće. Toliko raditi i djelovati pored švapskih uporišta i pod nosom domaćih švaba među kojima je bilo vrlo zagriženih fašista, a centar mog našega sela Seferovaca je oko 3 km. od glavne ceste Bos. Gradiška-Banja Luka. Moja kuća i kuća Stojana Brkića bile su prve na udaru sa ceste. Do ceste ~~kila~~ je bila čistina i mi smo prvi mogli da opazimo dolazak neprijateljske vojske u selo. Odmah se to ugovorenim znacima obavještavalo dalje tako da je za kratko vrijeme cijelo selo znalo da dolazi vojska, ali i pored čestih iznenadnih upada i pretresa nikada ništa nisu pronašli. Radilo se odgovorno, savjesno i jedinstveno, a među nama je vladalo veliko drugarstvo i snalažljivost u svakoj situaciji.

Još nešto vezano za moje selo. Neposredno pred rat čula sam razgovor mog oca sa seoskim knezom koji mu je rekao: Mile sada imamo 92 "numere", što će reći 92 kućna broja, odnosno 92 domaćinstva a u toku rata iz sela je poginulo neznam tačno ali znam da je preko 70 osoba.

Banja Luka 25.2.1981.g.

Izjavu zapisala

Mara Kalabrc

Pogut Nevenka
Nevenka Radić Cerovac